

Sana Valiulina

Didar ja Faruk

Translation: Kerti Tergem

HALMA The European Network of Literary Centres e.V. 2010
www.halma-network.eu
mail@halma-network.eu

Isemoodi lesk

Didar võttis kohvrist öösärgi ja tahtis selle padja alla panna, kui pisarad tal silmist purskusid. Ta jäi, öösärk käes, keset tuba seisma ning nuttis valjult ja meeleheitlikult, täpselt nagu kahekümne aasta eest seal pargis, katkise urniga marmorist tütarlapsekuju juures. Täpselt nagu urni juures, ei tulnud ka nüüd lõppu silmaveel, mis tema südamest mööda põski ja lõuga alla voolas. Ma pean öösärgi padja alla panema, elu läheb edasi, midagi pole juhtunud, ma olen ilus, noor ja tark, keegi pole surnud, mõtles Didar ja hakkas veelgi valjemini nutma. Uksele koputati. Muidu nii taktitundeline Maimu pistis otsemaid pea ukse vahel sisse.

„Diidar, kuidas ma saan sind aidata?“

Juba ta seisisi otse Didari ees ja silitas tema pead. Siis võttis ta tasakesi Didari näpu vahelt öösärgi. „Kas panen selle padja alla?“

Didar noogutas tänulikult. Kohe paneb ta kõik asjad oma kohale tagasi ja annab Maimule tagasi kohvri, mis ta temalt laenanud oli. Kõik saab jälle olema nagu vanasti: tema tuba, kool, lapsed, küla, Tallinn, tema ise.

„Kas ta oli kaltsakas, või oli rüve?“ küsis Maimu.

„See oli keegi teine, tema nimega.“

„Nii et sa siis ei kohtunudki Farukiga?“

„Minu meelest pole Faruki olemas.“

Maimu läks toast välja ja tuli siis tagasi napsuklaasiga.

„Võta, Kodila parim naps. Ainult Lembitu ja sinu jaoks. Noh, joo ära.“

Kui Didar oli oma klaasi tühjendanud, silitas Maimu tal jälle pead. „Nii on juba parem. Mäga nüüd kõigepealt korralikult. Sa oled surmväsinud. Las need asjad olla.“

Maimu pani Didarile teki peale ja läks kikivarvukil ukseni.

Esimene asi, mida Didar ärgates nägi, oli Faruk. Hämarikuvalguses, mis kõigile asjadele toas lillaka varjundi andis, joonistus välja tema selge ja helge nägu lihtsas raamis. Aga kas Didar polnud seda fotot ära pannud kohe, kui tupp tuli? Keegi pidi

olema selle tema kirjutuslauale tagasi asetanud. See oli esimene foto, mille ta Farukilt saanud oli, kümme aastat tagasi. „Kui ustavad silmad nutavad koos sinuga, on elu kannatamist väärt, Schiller,“ seisis foto tagaküljel. Didari meelest oli see lause nii ilus, et ta oli selle kohemaid oma märkmevihikusse ümber kirjutanud.

Didari esimene foto Farukile oli tehtud 1946. aastal Tallinnas Madissoni fotoateljees. Didaril olid veel meeles vana Madissoni sõnad, kes oli öelnud, et temas peitub loomulik ilu, mida ei tohi mingil juhul üle mukkida põseruuži, huulepulga, pillavate keemiliste lokkide, looride, suurte kõrvarõngaste ja maneerlike pilkudega, millest tema kunded – eeskätt Vene ohvitseride naised – nii vaimustuses olid. Fotograafi meelest pidanuks ta isegi oma kulmukarvad laskma tagasi kasvada, hoolimata valitsevast moest. „Vabandage mu otsekohest, aga see, mis annab Greta Garbole müstilise välimuse, võib teised muuta tobedaks. Teie pole mingi lumekuninganna, teie eluhoog peab saama vabalt liikuda.“

Äkki küsis fotograaf, kas see päevapilt on Didarile väga oluline. „Kui see nii on, siis tulge paari nädala pärast tagasi, oma loomulike kulmudega. Vana Madissoni süda ei luba teie sarmi vähem paslikuna üles võtta.“ Didar ei mõistnud, miks ta end kohe solvatuna ei tundnud ja mõne teise fotograafi juurde ei läinud, vaid kuu aega hiljem kenasti Madissoni juurde tagasi läks, kes temast hiilgavad fotod tegi. „Küllap see mees aimab teie näost vastuseid kõigile oma küsimustele ...“ oli vana mees öelnud, ise Didari lõuga ettevaatlikult küljele keerates, „aga kõigest aimab. See on pooltoonide küsimus.“

Pärast 1949. aastat, kui Tallinnast käis üle arreteerimiste laine, pandi see fotoateljee kinni ja seejärel võttis selle üle keegi teine, kes riputas seinale Greta Garbo asemele foto valges mundris Stalinist ratsahobusel. Madissoni Didar rohkem ei näinud, aga tema tehtud foto, millel Didari tumedad silmad tema loomulike ja üsna paksude kulmude all ebaharilikult tüünelts ja pisut salapäraselt vaatavad, oli nüüd juba kümme aastat Faruki valduses.

Didar nägi jälle Faruki vahutava suuga ja pahupidipööratud silmadega sinakaks tõmbunud nägu ning tõmbas õlgu võdistades teki üle pea. Koridorist kostus kolinat, Maimu tegi ukse lahti. „Tule, pista midagi suhu, Didar.“ Didar lükkas teki pealt ja keeras foto kummuli. Teel kööki loputas ta pesuruumis oma näo külma veega üle. Epp ja Kai vaatasid teda uudishimulikult, lastes lusikatel samal ajal kibekiirelt käia.

„Kas te Moskvas Punasel väljakul olete käinud?“ küsis Epp, kui Didar oli laua taga istet võtnud.

„Kas te Leninit olete näinud?“ uuris Kai samasuguse madala häälega nagu tema kaksikõel.

„Nii kaugele ma ei jõudnud,“ vastas Didar ja hakkas sonkima kartulipudrukuhjas, mille

Maimu oli talle ette kühveldanud.

„Laine rääkis, et nad panevad sinna iga aasta kellegi teise, kes Lenini moodi välja näeb,“ teatas Epp.

„Siis on neid seal kirstus juba terve hulk lamanud.“ Kai häälest kostus kerget aukartust, ilmselt loendas ta Lenini surmast möödunud aastaid.

„Suu kinni ja sööge!“ hüüdis Maimu. Ta tegi lahti purgi marineeritud kõrvitsaid ja aetas selle Didari ette. „Sinu lemmiksöök.“

Nagu tavaliselt, oli laua otsa kaetud koht – söögiriistadega tühi taldrik ja napsuklaas, puhuks, kui Lembit peaks tagasi tulema. Isegi pudel Kodila parimat napsi, mida Maimu hoidis puhvetkapis ja mis toodi lagedale üksnes hädajuhtudel, oli mõeldud tema mehe jaoks. Saksa sõdurina oli Lembit 1944. aastal koos tagasipöörduvate Saksa vägedega põgenema pääsenud ja sellest ajast saati polnud keegi temast midagi kuulnud. Kaksikud sündisid ilma isata ja kandsid oma ema perekonnanime. Algul arvas Maimu, et Lembit varjab ennast metsavendade juures, kuid pärast poolt aastat tulutut ootamist kadus tal lootus, et tema mees ennast Eestimaa metsades peidab. Tapetud ega vahistatud metsavendade seas Lembitut ka polnud, mis andis Maimule uut lootust, et Lembit veel elab. Vahepeal oli möödunud üksteist aastat ja polnud päevagi, mil Maimu oleks unustanud oma mehele lauda katta. Küläs kutsuti teda „isemoodi leseks“, mis tuletas Didarile meelde tema enda noorpõlve, kui eeskätt 1937. aastal leidis küllaga lapsi, keda kutsuti „isemoodi olevusteks“, sest nende vanemad polnud päriselt surnud, vaid olid kadunud paikadesse, mida kooliatlastest ei leia.

„Ma ajan ta peast välja,“ ütles Didar Maimule, kui kaksikud olid voodisse läinud.

„Ma ei tohi mõeldagi, et ma selle mehega mingit asja ajama hakkan.“

„Selle mehega? Tema nimi on Faruk.“

„Ta on minust peajagu lühem!“ hüüdis Didar. „Oleks ta vähemalt sellinegi välja näinud, nagu tema vend! Väiksed mehed mind ei huvita.“

„Linade vahel pole mingit vahet,“ täheldas Maimu. „Peaasi, et seal hästi klapib.“

„Maimu.“ Didar vaatas hämmeldunult oma võõrustajat, kel oli Kodila kõige ombekama naise kuulsus.

„See mis ja eeskätt kuidas mehe ja naise vahel juhtub, sõltub ühest teisest pikkusest,“ lausus isemoodi lesk otsusekindlalt ja tema enamasti süngettesse silmadesse ilmus säde. „Sinu eesti keel on nii hea küll, et aru saada, mida ma mõtlen, või pean ma mehe kõige olulisemat ihuliiget nime pidi nimetama?“

„Minu austajad on alati olnud pikad ja ilusad.“

„Edevus, kõik puha edevus.“ Maimu ilme tõsines taas.

„Mina ennast õpetada ei lase, ma olen kolmkümmend üks. Õpeta parem oma lapsi!“

Didar kargas toolilt püsti ja tahtis ära minna, aga Maimu oli selleks valmis. Kähku tõmbas ta köögiukse kinni ja seisis sellele ette. „Istu maha! Ühe korra ütlen ma sulle midagi ja rohkem mitte. Kas sa võiksid hetkekski oma tatari uhkust talitseda?“

Maimu läks puhvetkapi juurde ja võttis juba teist korda välja Kodila parima napsu, mille ta vaikides lauale asetaski.

Nüüd, mil isemoodi lesk oli kutsunud nähtamatu tunnistajana kohale oma mehe, ei söandanud Didar enam köögist lahkuda. Ta istus tagasi toolile. „Noh, mis sul mulle öelda on?“

Hakatuses täitis Maimu kaks napsuklaasi. Ta oli kangekaelse korgi juba peaaegu pudelisse lükanud, kui ta sõrmed pudelikaela ümbert lahti lasid. „Oot,“ pomises Maimu ja võttis välja veel ühe klaasi, mille ääretasa täis valas ja laua keskele lükkas. Lembitu jaoks mõeldud tühi klaas jäi oma kohale.

„Kui sa mulle rääkisid, et oled kümme aastat kirjavahetuses olnud kellegagi, kes istus vangilaagris ja keda sa isegi kunagi näinud polnud, tekkis mul uuesti lootus. Ma mõtlesin, et maailmas on, näe, veel hulle. Selline ilus, elurõõmus, mustajuukseline naine, kari mehi sabas jooksmas ...“ Maimu jõi oma klaasi poolenisti

tühjaks ja vangutas pead, „... kes keeldub hetkest rõõmu tundmast nüüd, pärast seda neetud sõda, mil lõpuks jälle elada lastakse. See on hullumeelne. Miks ta seda teeb? Võib-olla sel samal teadmata põhjusel, miks mina iga päev Lembitule laua katan. Teed midagi, ise teadmata, miks, sest muidu jääb sul paha tunne ... Joo rahus ära, Didar, Lembit ei tule nagunii kunagi tagasi.“

Maimu kummutas oma klaasi suule ja täitis selle siis kohemaid uuesti. „Aga Faruk elab ja ta armastab sind. Kui sina ei suuda väikesi mehi armastada, siis pead seda õppima. Ise oled õpetaja, tead ju küll, kuidas teistele midagi õpetada tuleb? Järelikult suudad endale ka õpetada. Ma võtan selle ...“ Maimu tõstis kolmanda klaasi, „... Faruki terviseks. Ja ma kavatsen tema eest palvetada. Sina seda nagunii ei oska, sina olid pioneer, ja Allahisse sa ka nagunii enam ei usu.“

Maimu tõstis pudeli üles. „See tuleb tühjaks teha. Me joome selle tühjaks – elavate terviseks.“ Siis suunas ta pilgu Didarile. „Ära veel midagi ette võta, Didar. Oota lihtsalt, sa ju tead, mida ootamine tähendab.“

Äkitselt lõi isemoodi lesk omale käega vastu laupa ja pahvatas naerma. „Usu mind, Didar, ma pole veel kunagi oma elus nii pikalt uhtejärke rääkinud. Ma ei teadnud, et ma seda oskangi.“

This sample translation was done on occasion of the **HALMA grant** of the author **Sana Valiulina** who stayed as a writer-in-residence at the Estonia Writers' Union House in August/September 2010.

The original was translated by **Kerti Tergem**.

HALMA The European Network of Literary Centres e.V. 2010

www.halma-network.eu

mail@halma-network.eu